

มรณานุสรณ์:

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท วาจานนท์

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์สรโรจ แสงวิเชียร

ภาควิชากายวิภาคศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐.

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท วาจานนท์ อาจารย์ที่ทำงานเพื่อศิริราชมาตลอดชีวิตถึงแก่กรรมที่ตึกวิบูลย์รักษ์ เมื่อเวลาประมาณ ๗.๐๐ น. หลังจากป่วยเรื้อรังด้วยโรคหลอดเลือดในสมองแตกและตีบตันมานานประมาณ ๑๐ ปี

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท เป็นบุตรคนที่ ๙ ของพระพิเนตสุขประชา และนางพิเนตสุขประชา เกิดเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๗๐ ที่จังหวัดภูเก็ต

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท มีประวัติการศึกษาดีเลิศ โดยเรียนชั้นมัธยมที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนมัธยมหอวัง และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรียนจบเตรียมแพทย์ที่คณะวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ แล้วข้ามฟากมาเรียนแพทย์ที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เรียนสำเร็จได้ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นแพทย์ศิริราชรุ่นที่ ๕๖

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท รับราชการเป็นอาจารย์กายวิภาคศาสตร์ หลังจากเรียนสำเร็จแพทยศาสตรและได้สอนกายวิภาคศาสตร์ทุกสาขา จน พ.ศ. ๒๔๙๙ จึงได้ทุนรัฐบาลไทยไปศึกษา “ประสาทกายวิภาคศาสตร์” ที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน เมืองแอนฮาร์เบอร์ โดยเป็นศิษย์เอกของศาสตราจารย์อลิซาเบท

ซี. ครอสบี้ ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท สอบได้ M.Sc. และ Ph.D. ในเวลาไม่ถึง ๓ ปี และได้ทำงานวิจัย หลังดุษฎีบัณฑิต อีก ๑ ปี

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท กลับมาศิริราชเมื่อต้น พ.ศ. ๒๕๐๒ และได้รับงานสอนประสาทกายวิภาคศาสตร์ต่อจากศาสตราจารย์ นายแพทย์สุดแสงวิเชียร จึงเป็นศิษย์เก่าของมิชิแกน รุ่นที่ ๓ ที่ทำหน้าที่นี้ต่อจากขุนากายวิภาคศาสตร์และศาสตราจารย์ นายแพทย์สุด แสงวิเชียร ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท มีลักษณะเด่นในการสอนคือ รู้จริง รู้ลึก และรู้กว้าง สอนตรงวัตถุประสงค์ บรรยายด้วยถ้อยคำสั้นวนที่ชัดเจนชวนติดตามได้ความกระจ่างชัด ตามลำดับ เขียนรูปด้วยชอล์กสีบนกระดานดำได้ชัดเจนแจ่มกระจ่าง จนนักศึกษาแพทย์สามารถติดตามทำความเข้าใจวิชาที่ยากมากวิชานี้ได้ แถบวิดีทัศน์ (ปัจจุบันทำเป็นดี.วี.ดี) บันทึกการบรรยายวิชาประสาทกายวิภาคศาสตร์ของศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท เป็นบันทึกการบรรยายที่ดีที่สุด นอกจากนักศึกษาแพทย์ของศิริราชจะใช้ศึกษาด้วยตนเองแล้ว ยังแพร่หลายไปสู่โรงเรียนแพทย์อื่น ๆ ทั่วประเทศไทย

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท ถอดแบบการอธิบายปัญหาทางคลินิกจากครูของท่านคือ ศาสตราจารย์ดอกเตอร์ครอสบี้ เมื่อแพทย์ผู้รักษา

ตรวจร่างกายผู้ป่วยทางประสาทวิทยาครบถ้วนและถูกต้อง ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท จะอธิบายตำแหน่งของรอยโรครวมทั้งขนาดกว้างยาวได้ราวกับตาเห็น โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือราคาแพง เช่น การตรวจสแกนคอมพิวเตอร์สมองหรือเอ็ม.อาร์.ไอ ตรงข้ามเครื่องมือเหล่านั้นกลับแสดงรอยโรคตรงกับคำอธิบายของศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ทเสมอ

นอกจากสอนเก่งแล้ว ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท ยังสนับสนุนให้นักศึกษาแพทย์อ่านตำราภาษาอังกฤษ โดยตั้งโครงการเสริมตำราเรียนในภาควิชากายวิภาคศาสตร์ด้วยการใช้เงินส่วนตัวของอาจารย์ซื้อตำรา Cunningham textbook of Anatomy จำนวน ๕๐ เล่ม มาให้นักศึกษาแพทย์เช่าในราคาถูกแล้วค่อยเก็บออมซื้อตำราเพิ่มขึ้น จนนักศึกษาแพทย์ของศิริราชมีตำรากายวิภาคศาสตร์ ไว้เช่าในราคาถูกทุกสาขาวิชา

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท เป็นผู้เสียสละทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างจริงจัง สมบูรณ์และปรารถนาดี ไม่ว่าทำอะไรก็ได้ผลดีเลิศ ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๐๘ อาจารย์เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการประชุมวิชาการของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล การประชุมวิชาการในช่วงนั้นคึกคักมากมีผู้ฟังแน่นทุก ๆ วันประชุม พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๒ เป็นเลขานุการคณะฯ อาจารย์ได้จัดระบบของเลขานุการกิจของคณะฯ ใหม่ ในช่วงที่ไปช่วยงานพัฒนาการแพทย์ที่อุดรธานี อาจารย์ไปช่วยการจัดทำบัตรผู้ป่วย งานเวชระเบียนและการจ่ายยา ทำให้การบริหารและการสถิติของโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดได้พัฒนาขึ้นมาก อาจารย์เป็นกรรมการแพทย์สภาโดยการเลือกตั้งถึง ๖ สมัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๓๐ นอกจากนี้อาจารย์ยังได้เป็นกรรมการวิสามัญของรัฐสภาเพื่อพิจารณา พ.ร.บ. วิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๒

สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท วาจาหนัก ทำให้คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลและอาจารย์จำนวนมาก คืองาน “โครงการตำราศิริราช” อาจารย์เป็นประธานโครงการตำราตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยเมื่อแรกรับงานทางโครงการได้พิมพ์

ตำราไปแล้ว ๒ เล่ม นอกจากหนังสือจำนวนหนึ่งแล้วก็มีเงินทุนอยู่ ๕๖,๐๐๐ บาท อาจารย์ทุ่มเททำตำราให้โครงการฯ เริ่มตั้งแต่เลือกเรื่องที่จะพิมพ์ตรวจแก้ต้นฉบับทั้งแก้ถ้อยคำสำนวน การใช้ภาษา ตรวจแก้ไขให้เป็นภาษาไทยที่สละสลวย ชวนอ่าน รวมทั้งตรวจแก้ความถูกต้องทางวิชาการด้วยจนอาจกล่าวได้ว่าน่าจะมีชื่ออาจารย์เป็นผู้ร่วมนิพนธ์ตำราเกือบทุกเล่ม เมื่อได้แก้ไขและเรียบเรียงต้นฉบับดีแล้ว อาจารย์จะออกแบบปกเองและส่งต้นฉบับไปโรงพิมพ์ ตรวจแก้คำผิด ฯลฯ จนตำราเสร็จเรียบร้อย ตำราของโครงการตำราศิริราชยุคอาจารย์หมอมูเก็ทจึงมีคุณภาพดี ราคาถูก เพราะทุกอย่างที่อาจารย์ทำนั้นไม่มีค่าใช้จ่าย เวลา ๑๘ ปี ที่ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ทเป็นประธานโครงการตำราศิริราช โครงการฯ ได้พิมพ์ตำราถึง ๑๔๔ รายการพร้อมกับมีเงินรายได้ส่งให้คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลอีก ๒๓ ล้านบาทเศษ นอกจากนี้ยังมีอาจารย์ในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลจำนวนมากได้ตำแหน่งทางวิชาการระดับศาสตราจารย์จากงานพิมพ์ตำราของโครงการตำราศิริราช

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท มีงานวิจัยกว่า ๕๐ รายการ ส่วนใหญ่เป็นงานทางภาษาไทย มีงานทางกายวิภาคศาสตร์ไม่มากนัก เพราะอาจารย์ยุติการทำงานวิจัยทางประสาทกายวิภาคศาสตร์ เนื่องจากอาจารย์ไม่ต้องการที่จะใช้ชีวิตสัตว์เป็นเครื่องมือในการวิจัยอีกต่อไป

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เล็งเห็นถึงคุณูปการของอาจารย์นายแพทย์ภูเก็ท และความรู้ความสามารถทางวิชาการของอาจารย์ จึงได้ดำเนินการขอทำเรื่องแต่งตั้งอาจารย์ภูเก็ทเป็นศาสตราจารย์พิเศษและได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษในปี พ.ศ. ๒๕๓๕

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ท เกษียณอายุในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ แต่ยังคงมาทำงานที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชทุกวัน โดยได้ช่วยเหลือภาควิชากายวิภาคศาสตร์ทั้งการบริหารและการสอน อาจารย์ช่วยแนะนำอาจารย์ใหม่ ช่วยอาจารย์ที่สอนวิชาประสาทกายวิภาคศาสตร์ เตรียมการบรรยาย เข้าฟังการบรรยายและให้

คำแนะนำ ช่วยในการจัดการสอนปฏิบัติการ ช่วยตรวจสอบข้อสอบให้มีมาตรฐานไม่ยากหรือง่ายเกินไป มีคำถามที่ชัดเจนไม่กำกวม และยังช่วยงานคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลในทุก ๆ งานที่คณะฯ ขอให้ทำ เช่น งานคัดเลือกแพทย์ดีเด่นในชนบท

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเกิต มีโรคประจำตัวคือ นิ่วในไต และโรคหลอดเลือดในสมอง ประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๐ โรคหลอดเลือดในสมองเริ่มรบกวนอาจารย์มากขึ้น โดยมีการแตกและต่อมามีตีบตันจึงมีผลทำให้เกิดการทำลายเนื้อสมองเป็นย่อม ๆ กระจัดกระจายทั่วไป แต่ไม่รุนแรง มีผลให้อาจารย์เริ่มเดินลำบาก ขาอ่อนแรงเพิ่มขึ้นตามลำดับ การดำเนินของโรคเป็นไปอย่างช้า ๆ เมื่อมีอาการมากขึ้นทางคณะ

แพทยศาสตร์ศิริราช จึงจัดให้อาจารย์เข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลศิริราช โดยเป็นผู้ป่วยของสาขาวิชาประสาทวิทยา ภาควิชาอายุรศาสตร์ โดยมีได้เก็บค่ารักษาพยาบาล

ตลอดเวลา ๑๐ ปี ที่อาจารย์ป่วย อาจารย์และแพทย์ของสาขาวิชาประสาทวิทยาตลอดจนพยาบาลได้เอาใจใส่ดูแลอาจารย์เป็นอย่างดี อาจารย์เริ่มพูดไม่ชัด กินอาหารลำบาก เดินไม่ได้ ในที่สุดก็นอนเฉย ๆ อยู่กับเตียง และถึงแก่กรรมไปอย่างสงบในที่สุด

มรณกรรมของศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเกิต วาจาฉะฉาน เป็นการสูญเสียครูผู้ยิ่งใหญ่และที่ดีที่สุด โดยอาจารย์ภูเกิตเป็นผู้ที่มีความรู้ประสาทกายวิภาคศาสตร์ที่ดีที่สุดของศิริราช